

ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 7 Δεκεμβρίου 2016, με την εξής σύνθεση : Ιωάννης Σαρμάς, Προεδρεύων Αντιπρόεδρος, Σωτηρία Ντούνη, Χρυσούλα Καραμαδούκη, Μαρία Βλαχάκη, Άννα Λιγωμένου, Γεωργία Μαραγκού και Αγγελική Μαυρουδή, Αντιπρόεδροι, Γεώργιος Βοΐλης, Βασιλική Ανδρεοπούλου, Μαρία Αθανασοπούλου, Ευαγγελία - Ελισάβετ Κουλουμπίνη, Σταμάτιος Πουλής, Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα, Αγγελική Μυλωνά, Γεωργία Τζομάκα, Θεολογία Γναρδέλλη, Κωνσταντίνος Εφεντάκης, Δημήτριος Τσακανίκας, Ευφροσύνη Παπαθεοδώρου, Κωνσταντίνος Παραθύρας, Ασημίνα Σακελλαρίου, Αργυρώ Μαυρομάτη, Ευαγγελία Σεραφή και Ειρήνη Κατσικέρη, Σύμβουλοι. Γραμματέας η Ελένη Αυγουστόγλου.

Γενικός Επίτροπος Επικρατείας : Μιχαήλ Ζυμής.

Για δικάσει την από 18.12.2014 (Α.Β.Δ. ...) για αναίρεση της 3031/2014 οριστικής απόφασης του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου αίτηση του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος ..., που εδρεύει στο ... (οδός ...) και εκπροσωπείται νόμιμα, το οποίο παραστάθηκε διά της πληρεξούσιας δικηγόρου του Βάης Καραφυλλίδου (Α.Μ.Δ.Σ.Α. 14065),

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Κωνσταντίνου Παπαγεωργίου.

Με την .../2.2.2009 απόφαση του Υπουργού ..., επιβλήθηκε σε βάρος του αναρесеϊοντος δημοσιονομική διόρθωση ποσού 20.342,40 ευρώ, το οποίο φέρεται να του είχε καταβληθεί αχρεωστήτως από κοινοτικούς και εθνικούς πόρους, υπό την ιδιότητα του αναρесеϊοντος ως τελικού δικαιούχου της πράξης «...» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας».

Με την 3031/2014 οριστική απόφαση του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, απορρίφθηκε η από 13.3.2009 (Α.Β.Δ. .../18.3.2009) έφεση του αναρесеϊοντος κατά της ως άνω απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης.

Με την υπό κρίση αίτηση και για τους λόγους που αναφέρονται σε αυτή, ζητείται η αναίρεση της προαναφερόμενης απόφασης του Τμήματος.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Την πληρεξούσια δικηγόρο του αναρесеϊοντος, η οποία ζήτησε την παραδοχή της αίτησης αναίρεσης.

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, που ζήτησε την απόρριψή της. Και

Το Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε την απόρριψη της αίτησης αναίρεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση, το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη με παρόντες τους δικαστές που έλαβαν μέρος στη συζήτηση της υπόθεσης, εκτός από τις Συμβούλους Δέσποινα Καββαδία - Κωνσταντάρα και Αργυρώ Μαυρομάτη, που είχαν κώλυμα (άρθρα 11 παρ. 2 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013, και 78 παρ. 2 του π.δ. 1225/1981), καθώς και τη Σύμβουλο Ειρήνη Κατσικέρη, που αποχώρησε από τη διάσκεψη, σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 1968/1991.

**Άκουσε την εισήγηση του Συμβούλου Κωνσταντίνου Εφεντάκη και
Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα
Σκέφθηκε κατά το νόμο**

1. Για την υπό κρίση αίτηση αναίρεσης κατά της 3031/2014 οριστικής απόφασης του Ι Τμήματος δεν απαιτείται η καταβολή παραβόλου (άρθρο 73 παρ. 1 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο - ν. 4129/2013, Α' 52).

2. Η υπό κρίση αίτηση έχει ασκηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως. Είναι, επομένως, τυπικά δεκτή και πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω ως προς το παραδεκτό και βάσιμο των λόγων αυτής.

3. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση απορρίφθηκε έφεση του ήδη αναιρεσειόντος Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος ... κατά της .../2.2.2009 απόφασης του Υπουργού ... για την επιβολή σε βάρος του δημοσιονομικής διόρθωσης ποσού 20.342,40 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στις μη επιλέξιμες δαπάνες που φέρεται να είχαν πραγματοποιηθεί από το αναιρεσειόν, στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτηθέντος από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) έργου «...» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας».

4. Με την ένδικη αίτηση διώκεται η αναίρεση της πληττόμενης απόφασης, με τις αιτιάσεις της εσφαλμένης ερμηνείας και πλημμελούς εφαρμογής των διεπουσών την επίδικη υπόθεση διατάξεων της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης και του Κανονισμού (ΕΚ) 438/2001, καθώς και της, κατά παράβαση ουσιάδους τύπου της διαδικασίας, ελλιπούς αιτιολογίας της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης.

5. Κατά τις γενικές περί δημοσίων συμβάσεων διατάξεις (βλ. τα ισχύοντα κατά τον κρίσιμο χρόνο άρθρα 83 του ν. 2362/1995, 2 του ν. 2286/1995 και 4 του ν. 1418/1984): (α) Η ανάθεση των δημοσίων συμβάσεων διενεργείται, κατά κανόνα, κατόπιν τακτικού διαγωνισμού

(ανοικτού ή κλειστού), δοθέντος ότι, με την κατά νόμο απαιτούμενη ευρύτερη δημοσιότητα και την τήρηση των πλέον σύνθετων διαδικασιών, επιτυγχάνεται η διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος με την επιλογή της πράγματι καλύτερης για τους ενδιαφερόμενους φορείς προσφοράς και η ίση μεταχείριση κάθε επιχείρησης δυναμένης να υποβάλει προσφορά. (β) Εφόσον το οικονομικό αντικείμενο της σύμβασης, μη υπερβαίνον ορισμένο ποσό, είναι ήσσονος σημασίας, επιτρέπεται η ανάθεση της σύμβασης με τη συνοπτική διαδικασία του πρόχειρου διαγωνισμού, η οποία, αν και για τη διενέργειά της δεν απαιτείται δημοσίευση διακήρυξης, εγγυάται, πάντως, ως εκ της συμμετοχής περισσότερων υποψηφίων, της υποβολής έγγραφων προσφορών και της αξιολόγησής τους από επιτροπή (βλ. άρθρα 83 παρ. 1 του ν. 2362/1995, 2 παρ. 5 του π.δ/τος 394/996 και 25 παρ. 1 του π.δ/τος 609/1985), σε κάποιο, έστω περιορισμένο, βαθμό, διαφάνεια, όσον αφορά την επιλογή του αναδόχου. (γ) Η ανάθεση δημόσιας σύμβασης με τη διαδικασία της διαπραγμάτευσης, άλλως της απευθείας ανάθεσης, η οποία δεν παρέχει ούτε τις ελάχιστες ως άνω εγγυήσεις, επιτρέπεται σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις και, μεταξύ άλλων, σε περίπτωση κατεπείγουσας ανάγκης οφειλόμενης σε απρόβλεπτες περιστάσεις, ήτοι σε καταστάσεις συναρτώμενες με έκτακτα και ασυνήθιστα γεγονότα που αντικειμενικά δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν εκ μέρους των αρμοδίων οργάνων και τα οποία δεν πρέπει επ' ουδενί να απορρέουν από δική τους ευθύνη.

6. Με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1260/1999 του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1999 «περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά Ταμεία» (L 161) καθορίστηκαν, μεταξύ άλλων, οι στόχοι, την επίτευξη των οποίων επιδιώκουν τα διαρθρωτικά ταμεία με τις καταβαλλόμενες από αυτά χρηματοδοτήσεις (άρθρο 1), τα διαρθρωτικά ταμεία, στα οποία περιλαμβάνεται και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) (άρθρο 2) καθώς και οι όροι χρηματοδότησης από τα διαρθρωτικά ταμεία των έργων («πράξεων») που εκτελούνται στα Κράτη μέλη, που πρέπει να παρίστανται συμβατά προς το πρωτογενές και παράγωγο κοινοτικό δίκαιο, σ' αυτό συμπεριλαμβανόμενων των κανόνων που αφορούν στην ανάθεση δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 12). Στον ίδιο Κανονισμό καθορίστηκαν τα μέσα για τη χρηματοδότηση των εν λόγω έργων, ήτοι «το κοινοτικό πλαίσιο στήριξης» (Κ.Π.Σ.), που ορίζεται ως «το έγγραφο που εγκρίνεται από την Επιτροπή, σε συμφωνία με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, μετά από εκτίμηση του σχεδίου που έχει υποβληθεί από το τελευταίο και το οποίο περιέχει τη στρατηγική και τις προτεραιότητες δράσης των Ταμείων και του κράτους μέλους, τους ειδικούς στόχους τους, τη συμμετοχή των Ταμείων και τους λοιπούς χρηματοδοτικούς πόρους», καθώς και «το επιχειρησιακό πρόγραμμα», οριζόμενο ως «το εγκριθέν από την Επιτροπή έγγραφο που αποσκοπεί στην εφαρμογή ενός κοινοτικού πλαισίου στήριξης και περιέχει ένα συνεπές

σύνολο αξόνων προτεραιότητας αποτελούμενων από πολυετή μέτρα για την πραγματοποίηση του οποίου μπορεί να ζητηθεί η συνδρομή ενός ή περισσοτέρων Ταμείων» (άρθρα 9, 17 και 18). Περιλαμβάνονται ακόμη ρυθμίσεις για τη χρηματοδοτική συμμετοχή των διαρθρωτικών ταμείων και τη δημοσιονομική διαχείρισή τους (άρθρα 28 - 33), μεταξύ άλλων δε, ορίζεται η έννοια των «επιλέξιμων» για τη συμμετοχή των ταμείων δαπανών, ως τέτοιων νοουμένων των δαπανών που συνδέονται με έργα εφόσον αυτά εντάσσονται στην αφορώμενη παρέμβαση (άρθρο 30 παρ. 1). Αναφορικά με το δημοσιονομικό έλεγχο των παρεμβάσεων, αυτός «σε πρώτο βαθμό» αναλαμβάνεται, κατά τον Κανονισμό, από τα Κράτη μέλη, στα οποία ανατίθεται η ευθύνη να εξακριβώνουν ότι έχουν δημιουργηθεί και εφαρμόζονται συστήματα διαχείρισης και ελέγχου κατά τρόπον ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική και ορθή χρησιμοποίηση των κοινοτικών - ήδη ενωσιακών - κονδυλίων καθώς επίσης, μεταξύ των άλλων, και η ευθύνη να ανακτούν τα ποσά που ενδεχομένως έχουν απολεσθεί λόγω παρατυπιών, οι οποίες διαπιστώθηκαν (άρθρο 38).

7. Ειδικώς, στο άρθρο 39 παρ. 1 του ως άνω Κανονισμού ορίζεται: «Τα κράτη μέλη φέρουν κατά πρώτο λόγο την ευθύνη για τη δίωξη των παρατυπιών, ενεργώντας κατόπιν αποδείξεων για οποιαδήποτε μείζονα τροποποίηση επηρεάζει τη φύση ή τους όρους εφαρμογής ή ελέγχου μιας παρέμβασης, και πραγματοποιώντας τις αναγκαίες δημοσιονομικές διορθώσεις. Το κράτος μέλος πραγματοποιεί τις δημοσιονομικές διορθώσεις που απαιτούνται σε σχέση με την επιμέρους ή τη συστηματικής φύσεως παρατυπία. Οι διορθώσεις που πραγματοποιούνται από το κράτος μέλος συνίστανται στην ολική ή μερική κατάργηση της σχετικής κοινοτικής συμμετοχής (...)».

8. Ο εκτελεστικός του Κανονισμού 1260/1999 Κανονισμός 438/2001 (L 63) επέβαλε όπως τα εθνικά συστήματα διαχείρισης και ελέγχου της χορηγούμενης από τα διαρθρωτικά ταμεία συνδρομής διασφαλίζουν επαρκή διαδρομή ελέγχου των συγχρηματοδοτούμενων από κοινοτικούς πόρους πράξεων, υπό την έννοια ότι, προκειμένου να καθίσταται δυνατός ο έλεγχος νομιμότητας συγκεκριμένης δαπάνης, τα Κράτη μέλη έπρεπε να θέσουν σε εφαρμογή διαδικασίες τήρησης των αναγκαίων εκείνων εγγράφων, από τα οποία προκύπτει η συμβατότητα της δαπάνης προς τους στόχους και όρους νομιμότητας του υπό εκτέλεση προγράμματος. Μεταξύ δε των ενδεικτικώς αναφερόμενων στο παράρτημα I του Κανονισμού πληροφοριών, οι οποίες απαιτούνται για τη διασφάλιση επαρκούς διαδρομής ελέγχου, περιλαμβάνονται και όλα τα έγγραφα που σχετίζονται με τις διαδικασίες δημοπράτησης και σύναψης συμβάσεων, που έλαβαν χώρα στο πλαίσιο υλοποίησης των οικείων πράξεων.

9. Στην παράγραφο 3 του άρθρου 5 του ν. 2860/2000 «Διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχος του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και άλλες

διατάξεις» (Α΄ 251), ορίζεται: «3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, ορίζονται ο τύπος και το περιεχόμενο της απόφασης ένταξης της πράξης σε επιχειρησιακό πρόγραμμα, οι όροι ένταξης και οι υποχρεώσεις των τελικών δικαιούχων». Κατ' επίκληση της ανωτέρω διατάξεως εκδόθηκε η 18527/ΓΔΑΠΠΠΔΕ156/7.6.2001 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας «Τύπος και περιεχόμενο απόφασης ένταξης πράξης σε επιχειρησιακό πρόγραμμα του ΚΠΣ 2000 - 2006, σύμφωνα με το άρθρο 5, παρ. 3 του Ν. 2860/2000» (Β΄ 758), με το άρθρο 2 της οποίας ορίστηκε ότι «περιεχόμενο της απόφασης ένταξης» αποτελούν μεταξύ άλλων οι όροι ένταξης και οι υποχρεώσεις του τελικού δικαιούχου, πέραν αυτών της υποχρέωσης εκτέλεσης της πράξης. Όπως δε ρητώς ορίζεται, η υποχρέωση τήρησης της κοινοτικής - ήδη ενωσιακής - και εθνικής νομοθεσίας, κατά την εκτέλεση του έργου, και ιδίως όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, εξυπακούεται, ανεξάρτητα αν προβλέπεται τούτο στην εσωτερική διαδικασία που τηρεί ο τελικός δικαιούχος.

10. Εξ άλλου, στο άρθρο 6 του νομοθετήματος που αναφέρθηκε στην προηγούμενη σκέψη (ν. 2860/2000) ορίζεται: «1. (...) 2. Η διαχειριστική αρχή κάθε επιχειρησιακού προγράμματος ελέγχει εάν ο τελικός δικαιούχος έχει λάβει τα μέτρα που εξασφαλίζουν την τήρηση της ισχύουσας νομοθεσίας και τις προϋποθέσεις για την ορθή εκτέλεση των πράξεων (...) 3. (...) 4. (...) 5. Για κάθε διενεργούμενο έλεγχο συντάσσεται έκθεση (...) 6. Η διαχειριστική αρχή, εφόσον έχει σοβαρές ενδείξεις για την ύπαρξη παρατυπιών (...) προβαίνει στη διενέργεια έκτακτου ελέγχου (...). Μετά την έγκριση του πορίσματος ελέγχου από τον οικείο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, η διαχειριστική αρχή ενημερώνει την Αρχή Πληρωμής και εισηγείται στις αρμόδιες υπηρεσίες την άρση αναστολής χρηματοδότησης ή λαμβανομένης υπόψη της βαρύτητας της παράβασης, των δημοσιονομικών επιπτώσεων και των διατάξεων του άρθρου 39 του Κανονισμού, εισηγείται στα αρμόδια όργανα την υποχρεωτική διακοπή της χρηματοδότησης του έργου ή τη μείωση του ύψους της. Στις περιπτώσεις που απαιτείται επιστροφή παρανόμως ή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών διενεργείται καταλογισμός σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις (...). Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, μπορεί να ορίζεται ειδικότερα η διαδικασία και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της διάταξης αυτής (...).».

11. Από το συνδυασμό των αναφερθεισών στις σκέψεις 6 έως 10 διατάξεων συνάγονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα: (α) Με τον Κανονισμό 1260/1999 καθιερώνεται αποκεντρωμένο σύστημα εφαρμογής και ελέγχου των χρηματοδοτικών παρεμβάσεων των διαρθρωτικών ταμείων, με την ευθύνη για την υλοποίηση και τον έλεγχο των συγχρηματοδοτούμενων από κοινοτικούς πόρους έργων («πράξεων») να βαρύνει, κατά πρώτο λόγο, τα

Κράτη μέλη. (β) Αυτά, προκειμένου να εκπληρώσουν την ως άνω υποχρέωσή τους, θεσπίζουν το αναγκαίο νομοθετικό πλαίσιο, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η επιτυχής εκτέλεση των επιμέρους ενεργειών, η πρόληψη και δίωξη των παρατυπιών, καθώς και η ανάκτηση από τους φορείς που υλοποιούν τα έργα, ήτοι τους «τελικούς δικαιούχους» των μη ορθώς διατεθέντων, για την επίτευξη των χρηματοδοτούμενων στόχων, κονδυλίων, με την επιβολή δημοσιονομικών διορθώσεων. (γ) Η χρηματοδότηση ενός έργου προϋποθέτει την εκπλήρωση από τον τελικό δικαιούχο σειράς υποχρεώσεων, που αναλαμβάνει με την απόφαση ένταξης του έργου στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και από τις οποίες εξαρτάται το δικαίωμα απόληψης της εγκεκριμένης χρηματοδοτικής συνδρομής. Στις υποχρεώσεις αυτές, πέραν της υλοποίησης του φυσικού αντικείμενου του έργου, σύμφωνα με τη σχετική απόφαση ένταξης και το εγκεκριμένο Τεχνικό Δελτίο Έργου και Υποέργου, συγκαταλέγεται και η τήρηση της κοινοτικής - ήδη ενωσιακής - και εθνικής νομοθεσίας που διέπει την σύναψη των απαραίτητων για την εκτέλεση του έργου δημοσίων συμβάσεων.

12. Με την περίπτωση γ' της παραγράφου 10 του άρθρου 2 του ν. 2233/1994 «Ρύθμιση θεμάτων εξετάσεων μετεγγραφών φοιτητών εξωτερικού και άλλες διατάξεις» (Α' 141), όπως αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 50 του ν. 2413/1996 (Α' 124) και συμπληρώθηκε, με την προσθήκη υποπερίπτωσης νί, με την παράγραφο 2 του άρθρου 3 του ν. 3027/2002 (Α' 152), ορίστηκε: «I (...) iii. Η χρηματοδότηση των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. για την εκτέλεση έργων, μελετών και λοιπών δραστηριοτήτων που έχουν εγκριθεί στα πλαίσια του επιχειρησιακού προγράμματος "Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση" γίνεται μέσω του ειδικού λογαριασμού του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στους ειδικούς λογαριασμούς αυτών που έχουν συσταθεί με το π.δ. 432/1981 και την υπουργική απόφαση Β1/819/1988. Οι σκοποί των λογαριασμών αυτών επεκτείνονται και στη χρηματοδότηση των έργων και δραστηριοτήτων του ανωτέρω επιχειρησιακού προγράμματος. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζονται ο τρόπος διαχείρισης, λειτουργίας και ελέγχου των ειδικών λογαριασμών των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. ως προς τα παραπάνω θέματα, καθώς και θέματα έρευνας, κατά τροποποίηση της υπουργικής απόφασης Β1/819/1988. iv. (...) vi. Οι ανωτέρω διατάξεις εφαρμόζονται αναλόγως και για τα έργα του επιχειρησιακού προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας» (...)).»

13. Κατ' εξουσιοδότηση των ανωτέρω διατάξεων, εκδόθηκε η ΚΑ/679/22.8.1996 κοινή υπουργική απόφαση (Β' 826), με την οποία τροποποιήθηκε η Β1/819/20.12.1988 όμοια, ώστε η τελευταία να ορίζει πλέον, στο άρθρο 1 αυτής, τα εξής: «1. Συνιστάται σε καθένα από τα

Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), καθώς και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) της χώρας Ειδικός Λογαριασμός για την αξιοποίηση των κονδυλίων επιστημονικής έρευνας, εκπαίδευσης, κατάρτισης, τεχνολογικής ανάπτυξης και παροχής σχετικών υπηρεσιών, ο οποίος αναφέρεται παρακάτω ως «Λογαριασμός». Στο άρθρο 7 της κοινής υπουργικής απόφασης ορίζεται: «1. (...) 3. Η κίνηση του Ειδικού Λογαριασμού, ο έλεγχος και η εντολή πληρωμής σε βάρος του Λογαριασμού και υπέρ δικαιούχων ενεργούνται σύμφωνα με την παρούσα απόφαση και τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, όπως αυτός ισχύει χωρίς καμία αναφορά ή περιορισμό από τις διατάξεις που διέπουν την διάθεση, κατανομή και ανάλωση πιστώσεων του ιδρύματος και κατά παρέκκλιση των διατάξεων για το Δημόσιο Λογιστικό, τις κρατικές προμήθειες, τις δημόσιες επενδύσεις, την ανάθεση μελετών και κάθε άλλης γενικής ή ειδικής διάταξης. 4. Η πραγματοποίηση κάθε δαπάνης απαιτεί εντολή από τον επιστημονικό υπεύθυνο του έργου εφόσον η δαπάνη αυτή ρητά προβλέπεται στον προϋπολογισμό του έργου. Σε διαφορετική περίπτωση απαιτείται και η έγκριση του Προέδρου της Επιτροπής, ή άλλου οργάνου που ορίζεται από τον Οδηγό χρηματοδότησης. Ειδικότερα οι διάφορες κατηγορίες δαπανών θα πραγματοποιούνται σύμφωνα με τα ακόλουθα: Α. (...) Γ. Προμήθειες - εκτελέσεις έργων: α. (...) β. Προμήθειες ή εκτελέσεις έργων δαπάνης μέχρι 2.000.000 δρχ. η κάθε μια γίνονται απευθείας χωρίς διαγωνισμό ή λήψη προσφορών, ύστερα από εκτίμηση των τιμών που προσφέρει η αγορά. Προμήθειες ή εκτελέσεις εργασιών δαπάνης ποσού από 2.000.000 δρχ. και πάνω γίνονται με πρόχειρο μειοδοτικό διαγωνισμό και πλήρη αιτιολόγηση της επιλογής που κοινοποιείται στην Επιτροπή, ιδιαίτερα στην περίπτωση που δεν επιλέγεται μειοδότης (...)».

14. Από την αντιπαραβολή των γενικών ρυθμίσεων που αναφέρθηκαν στη σκέψη 5 προς τις ρυθμίσεις που διελήφθησαν στην προηγούμενη σκέψη, συνάγονται τα εξής: (α) Οι ρυθμίσεις που διελήφθησαν στην προηγούμενη σκέψη έχουν τεθεί προς το σκοπό της απαραίτητης ευελιξίας ως προς τη διαχείριση των χρηματικών πόρων που τίθενται στη διάθεση των Ειδικών Λογαριασμών, ενόψει της ειδικής αποστολής τους, χάριν της οποίας και προβλέφθηκε η αναγωγή των Λογαριασμών αυτών σε αυτοτελείς, σε σχέση με τα Ιδρύματα στα οποία έχουν συσταθεί, δημόσιες διαχειρίσεις. (β) Υπό το φως του ως άνω σκοπού τους ερμηνευόμενες, οι εν λόγω ρυθμίσεις δεν έχουν την έννοια της απαγόρευσης στους υπαγόμενους σ' αυτές φορείς, να προσφύγουν στην εφαρμογή της έκτακτης διαδικασίας της απευθείας αναθέσεως συμβάσεων με διαπραγμάτευση όταν συντρέχει ανώτερη βία. (γ) Όμως, η προσφυγή στη διαδικασία αυτή τότε μόνον είναι επιτρεπτή, κατά το σχετικό γενικό κανόνα - που αποδίδει στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων την αντιμετώπιση περιπτώσεων ανώτερης βίας - όταν τούτο επιβάλλεται για την ικανοποίηση κατεπείγουσας ανάγκης που ανέκυψε εξαιτίας απρόβλεπτων περιστάσεων, ήτοι στην περίπτωση που η αιφνίδια και απρόβλεπτη ανάγκη,

της οποίας γίνεται κάθε φορά επίκληση, παρίσταται τόσο άμεση και συγχρόνως αδήριτη, ώστε ακόμη και η ελάχιστη χρονοβόρα διαδικασία του πρόχειρου διαγωνισμού να αποβαίνει απρόσφορη για την εξυπηρέτησή της.

15. Κατά τη γνώμη, όμως, των Συμβούλων Γεωργίου Βοΐλη, Βασιλικής Ανδρεοπούλου και Μαρίας Αθανασοπούλου, οι ως άνω ρυθμίσεις πρέπει να ερμηνευθούν ως έχουσες την έννοια ότι επιτρέπεται με αυτές η προσφυγή στη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης σύμβασης μόνο λόγω προϋπολογισθέντος ποσού της δαπάνης των εκάστοτε προμήθειας ή έργου, ήτοι μέχρι του ποσού των 2.000.000 δρχ., ενώ κάθε άλλη περίπτωση εφαρμογής της διαδικασίας αυτής πρέπει να αποκλείεται, δεδομένου ότι ο νομοθέτης, που ήδη παρέσχε με τις ανωτέρω ρυθμίσεις τεράστια ευελιξία στους Ειδικούς Λογαριασμούς ως προς τη διαχείριση των ποσών που τίθενται στη διάθεσή τους, αν ήθελε, θα το είχε προβλέψει ρητά.

16. Στην προκειμένη περίπτωση, κατά την αναιρετικά ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση της προσβαλλόμενης απόφασης, έγιναν δεκτά τα εκτιθέμενα στις σκέψεις 17 έως 24 της παρούσας που ακολουθούν.

17. Με την .../6.3.2003 απόφαση του Ειδικού Γραμματέα του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας», εντάχθηκε στο Μέτρο 1.1 «Εξοπλισμός και δικτύωση σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης» του Προγράμματος αυτού το συγχρηματοδοτούμενο από το Ε.Τ.Π.Α. έργο («πράξη») με τίτλο «...». Τελικός δικαιούχος ορίστηκε το ήδη αναιρεσεϊόν Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Τ.Ε.Ι.) .... Με την .../4.11.2002 απόφαση της Επιτροπής Εκπαίδευσης και Ερευνών, την υλοποίηση και οικονομική διαχείριση του έργου ανέλαβε ο Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας του Ιδρύματος. Το έργο θα υλοποιείτο σε δύο Δράσεις. Από αυτές η πρώτη (Δράση Α) αφορούσε στην εγκατάσταση σε σχολικές και διοικητικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στους Νομούς ... υπολογιστικού και δικτυακού εξοπλισμού για τη διασύνδεσή τους με το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο, καθώς και στην τοποθέτηση σε ... πολυθέσια δημοτικά σχολεία δομημένης καλωδίωσης. Η δεύτερη Δράση (Δράση Β) αφορούσε στην προμήθεια και εγκατάσταση του απαραίτητου υπολογιστικού και δικτυακού εξοπλισμού, αφενός, για τα εννέα Κέντρα Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών (...) των ιδίων Νομών, αφετέρου, για το Κεντρικό Helpdesk, που είχε δημιουργήσει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στο Τ.Ε.Ι. ..., για την τεχνική υποστήριξη των πληροφοριακών συστημάτων των σχολικών μονάδων. Το φυσικό αντικείμενο του έργου αρχικώς περιελάμβανε ... Υποέργα, τα οποία, κατά τροποποίηση της ως άνω .../6.3.2003 απόφασης ένταξης, με την .../6.8.2004 όμοια, αυξήθηκαν σε .... Μεταξύ άλλων, στα ... Υποέργα περιλαμβάνονταν και το Υποέργο 5 «...» και το Υποέργο 9 «...». Με την απόφαση ένταξης, το Τ.Ε.Ι. αναλάμβανε την υποχρέωση

τήρησης της ισχύουσας, κατά την υλοποίηση του έργου, κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας, ιδίως, όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, ενώ στην τροποποιητική .../6.8.2004 απόφαση διαλαμβάνονταν τα εξής: «Αποφασίζουμε την τροποποίηση της πράξης (...) με την προϋπόθεση ότι: 1. (...). 2. Σύμφωνα με τον τρόπο υλοποίησης του υπ. [Υποέργου] 5, ο φορέας δεν ακολούθησε την διαδικασία που προβλέπεται στον ΚΑ/679/22.8.96, άρθρο 7 παρ. 4Γβ και δεν ακολούθησε και τον αρχικό τρόπο υλοποίησης που είχε προδιαγράψει. Θα πρέπει σε κάθε περίπτωση ο ΤΔ [Τελικός Δικαιούχος] στον έλεγχο να τεκμηριώσει την νομιμότητα των διαδικασιών και ότι τηρήθηκε η κοινοτική και εθνική νομοθεσία και δεν υποκρύπτονται ζητήματα κατάτμησης».

18. Σε εκτέλεση της .../24.10.2007 εντολής, διενεργήθηκε από ελεγκτική ομάδα της Διαχειριστικής Αρχής του Επιχειρησιακού Προγράμματος τακτικός επιτόπιος έλεγχος του έργου, που αφορούσε την περίοδο υλοποίησής του έως τις 22.10.2007. Από τον έλεγχο αυτό, κατά τη σχετικώς συνταχθείσα .../14.10.2008 έκθεση, διαπιστώθηκαν πλημμέλειες ως προς τα Υποέργα 5 και 9.

19. Το φυσικό αντικείμενο του Υποέργου 5 «Διαμόρφωση χώρων για την στέγαση του Helpdesk - Δράση Β» συνίστατο στην εγκατάσταση δομημένης καλωδίωσης και παθητικού εξοπλισμού στο χώρο της τεχνικής στήριξης, στην εγκατάσταση συστήματος συναγερμού, στην παροχή υπηρεσίας σύνδεσης συστήματος ασφάλειας χώρου για ένα έτος, στην εγκατάσταση κλιματιστικών και στην εκτέλεση εργασιών τοποθέτησης περσίδων και βαψίματος του χώρου. Κατά τα αναφερόμενα στην ως άνω έκθεση, το ήδη αναιρεσίον έθεσε υπόψη της ελεγκτικής ομάδας, αναφορικά με το Υποέργο 5, την από το μήνα Οκτώβριο του έτους 2002 πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, που προέβλεπε ότι θα γίνονταν δεκτές προσφορές είτε για το σύνολο, είτε για μέρος του Υποέργου, δεν ανέφερε, ωστόσο, ημερομηνία υποβολής προσφορών, ούτε κριτήριο κατακύρωσης.

20. Από τα στοιχεία που προσκόμισε το ήδη αναιρεσίον στην ελεγκτική ομάδα, προέκυψε, κατά την ελεγκτική ομάδα, ότι αυτό είχε προβεί σε επιμέρους απευθείας αναθέσεις για κάθε τμήμα του Υποέργου και, ειδικότερα: (α) Για το τμήμα που αφορούσε στην εγκατάσταση δομημένης καλωδίωσης και παθητικού εξοπλισμού, είχαν κατατεθεί προσφορές από τρεις εταιρείες, η δε ανάθεσή του στην εταιρεία «...» προέκυπτε από την από ... σύμβαση, συνολικού ποσού 5.841 ευρώ (με Φ.Π.Α.), που είχε υπογραφεί μεταξύ της εν λόγω εταιρείας, του Προέδρου του Τ.Ε.Ι., της Προϊσταμένης της Γραμματείας του Ειδικού Λογαριασμού και της επιστημονικής υπευθύνου του έργου. (β) Για το τμήμα που αφορούσε στην εγκατάσταση συστήματος συναγερμού, είχαν κατατεθεί προσφορές από πέντε εταιρείες, η δε ανάθεσή του στην εταιρεία με την

επωνυμία «...» και το διακριτικό τίτλο «...» προέκυπτε από δύο τιμολόγια - δελτία αποστολής, ποσού 407,10 και 927,48 ευρώ (με Φ.Π.Α.) αντιστοίχως. Επιπροσθέτως, προέκυπτε από την από ... σύμβαση, που είχε υπογραφεί μεταξύ της εταιρείας «...» και του Ειδικού Λογαριασμού του Τ.Ε.Ι., ότι στην τελευταία αυτή εταιρεία είχε ανατεθεί η παροχή υπηρεσίας σύνδεσης συστήματος ασφαλείας χώρου, με ετήσια συνδρομή 141,20 ευρώ (με Φ.Π.Α.). (γ) Για το τμήμα που αφορούσε στην εγκατάσταση κλιματισμού, είχαν κατατεθεί προσφορές από πέντε ενδιαφερόμενους, η δε ανάθεσή του στην επιχείρηση «...» προέκυπτε από το .../10.1.2003 τιμολόγιο, συνολικού ποσού 404,00 ευρώ (με Φ.Π.Α.). (δ) Για τις εργασίες τοποθέτησης περσίδων και βαψίματος του χώρου, δεν προέκυψε από τον έλεγχο και τα έγγραφα που προσκομίστηκαν από το ήδη αναιρεσείον η κατάθεση άλλων προσφορών, πλην εκείνων των αναδόχων που τελικώς εκτέλεσαν τις συγκεκριμένες εργασίες. Κατά την έκθεση ελέγχου, οι εργασίες προμήθειας και τοποθέτησης περσίδων είχαν ανατεθεί στην επιχείρηση «...», όπως προέκυπτε από τα .../29.1.2003 και .../10.2.2003 τιμολόγια - δελτία αποστολής, ποσού 555,20 και 235,41 ευρώ (με Φ.Π.Α.) αντιστοίχως, και οι εργασίες βαψίματος στον ..., όπως προέκυπτε από το .../15.2.2003 τιμολόγιο, ποσού 1.180 ευρώ (με Φ.Π.Α.).

21. Με βάση τις διαπιστώσεις αυτές, η διαδικασία ανάθεσης των εργασιών του Υποέργου 5 παρίστατο, σύμφωνα με την έκθεση ελέγχου, μη νόμιμη, αφού η συνολική δαπάνη του, που ανερχόταν σε 9.691,39 ευρώ, υπερέβαινε το όριο των 2.000.000 δραχμών και ήδη 5.869,41 ευρώ, μέχρι του οποίου, σύμφωνα με το άρθρο 7 της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης, επιτρέπεται η απευθείας ανάθεση, και, επομένως, έπρεπε να είχε διενεργηθεί πρόχειρος μειοδοτικός διαγωνισμός. Καθόσον, περαιτέρω, δεν προέκυπτε η συγκρότηση επιτροπής για τη διενέργεια διαγωνισμού και δεν ανευρέθηκε πρακτικό αξιολόγησης των προσφορών, ούτε απόφαση της Επιτροπής Εκπαίδευσης και Ερευνών για την κατακύρωση στους αναδόχους των επιμέρους εργασιών, κατά την έκθεση ελέγχου, δεν είχε τηρηθεί και η υποχρέωση διασφάλισης επαρκούς διαδρομής ελέγχου (άρθρο 7 του Κανονισμού 438/2001 και Παράρτημα Ι αυτού). Για δε τους ανωτέρω λόγους, η συνολική δαπάνη των 9.691,39 ευρώ για το Υπόεργο 5 κρίθηκε από τον έλεγχο μη επιλέξιμη.

22. Το φυσικό αντικείμενο του Υποέργου 9 «...» ήταν η εκτέλεση εργασιών δομημένης καλωδίωσης και η προμήθεια των απαιτούμενων υλικών για τη διαμόρφωση του κεντρικού Helpdesk (...) της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού ..., η δε ανάγκη υλοποίησής του «προέκυψε λόγω μεταστέγασης των Δ/σεων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ... και δεν ανήκε στον αρχικό σχεδιασμό της πράξης». Ο Πρόεδρος του Τ.Ε.Ι., με το .../27.6.2013 έγγραφό του, επιβεβαίωνε ότι δεν είχε συνταχθεί πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, ενώ δεν προέκυπταν η συγκρότηση

επιτροπής διενέργειας του διαγωνισμού και η διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών που είχε ακολουθηθεί, ούτε ανευρέθηκε απόφαση του αρμοδίου οργάνου για την ανάθεση του Υποέργου στην ανάδοχο που τελικώς το είχε εκτελέσει.

23. Αναφορικά με το Υποέργο 9, ο έλεγχος συμπέρανε ότι, κατά παράβαση και πάλι του άρθρου 7 της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης, για την ανάθεσή του δεν είχε διενεργηθεί πρόχειρος διαγωνισμός, μολονότι το ύψος της από ... σύμβασης, που είχε υπογραφεί μεταξύ της αναδόχου εταιρείας (...), του Προέδρου του Τ.Ε.Ι., του Προέδρου της Επιτροπής Εκπαίδευσης και Ερευνών και της Προϊσταμένης του Τμήματος Ερευνητικών Προγραμμάτων ανερχόταν σε 10.651,01 ευρώ (με Φ.Π.Α.). Περαιτέρω, επειδή για την εκτέλεση του Υποέργου 9 είχαν μεν υποβληθεί προσφορές από τρεις εταιρείες, δεν προέκυπτε, όμως, η σύνταξη πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος και τεχνικών προδιαγραφών, ούτε η συγκρότηση επιτροπής διενέργειας διαγωνισμού, ενώ, επίσης, πρακτικό αξιολόγησης των προσφορών και απόφαση της Επιτροπής Εκπαίδευσης και Ερευνών για την κατακύρωση στην ανάδοχο εταιρεία (...) δεν προσκομίσθηκαν, συνέτρεχε, σύμφωνα με την έκθεση ελέγχου, και περίπτωση μη τήρησης της υποχρέωσης διασφάλισης επαρκούς διαδρομής ελέγχου. Για δε τους ως άνω λόγους, η συνολική δαπάνη των 10.651,01 ευρώ για το Υποέργο 9 κρίθηκε από τον έλεγχο μη επιλέξιμη.

24. Τα αποτελέσματα του διενεργηθέντος ελέγχου εγκρίθηκαν με την .../16.10.2008 απόφαση του Ειδικού Γραμματέα Ψηφιακού Σχεδιασμού και η σχετική έκθεση κοινοποιήθηκε προσηκόντως στον τελικό δικαιούχο. Ακολούθως, αφού οι υποβληθείσες από τον τελικό δικαιούχο αντιρρήσεις απορρίφθηκαν ως αβάσιμες, εκδόθηκε η .../2.2.2009 απόφαση δημοσιονομικής διόρθωσης ποσού 20.342,40 ευρώ, στο οποίο συναθροίζονται οι, κατά τα προεκτεθέντα, μη επιλέξιμες δαπάνες για τα Υποέργα 5 και 9.

25. Κατά της προαναφερόμενης απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης το ήδη αναιρεσείον άσκησε, ενώπιον του Ι Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου, την από 13.3.2009 έφεση.

26. Αναφορικά με το Υποέργο 5, το ήδη αναιρεσείον υποστήριξε στην ως άνω έφεσή του τα εξής: (α) Η απευθείας ανάθεση του Υποέργου νομίμως, κατ' εφαρμογή του άρθρου 83 του ν. 2362/1995, εχώρησε για λόγους κατεπείγοντος. (β) Σε κάθε περίπτωση, δεν συνέτρεχε ουσιαστική παραβίαση των διατάξεων της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης, αφού υπήρξε δημοσιότητα και εξασφαλίστηκε η ανάπτυξη επαρκούς ανταγωνισμού. (γ) Αντί της διενέργειας πρόχειρου διαγωνισμού, δημοσιεύθηκε πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος μέσω της ιστοσελίδας

του ΤΕΙ, επειδή το Υπουργείο Παιδείας είχε ζητήσει από το Ίδρυμα να προχωρήσει άμεσα στην εξεύρεση χώρου και στην προετοιμασία του Helpdesk πριν από την κατάθεση του Τεχνικού Δελτίου. (δ) Οι επιμέρους εργασίες του Υποέργου 5 δεν ήταν ομοειδείς, με συνέπεια η ανάθεσή τους σε έναν μόνο ανάδοχο να μην είναι εφικτή. (ε) Καθόσον από τις εργασίες που περιελάμβανε το φυσικό αντικείμενο του Υποέργου μόνον η εγκατάσταση της ηλεκτρολογικής υποδομής, ποσού 5.841 ευρώ, υπερέβαινε το όριο της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης, για τις λοιπές δεν υπήρχε υποχρέωση διενέργειας πρόχειρου διαγωνισμού και (στ) Αν και στην πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος αναφερόταν ότι θα γίνονταν δεκτές προσφορές είτε για ολόκληρο, είτε για μέρος του Υποέργου, εντούτοις όλες οι εν προκειμένω κατατεθείσες προσφορές αφορούσαν σε επιμέρους εργασίες.

27. Προς απόδειξη των ισχυρισμών που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, το αναιρεσείον προσκόμισε στο δικάσαν την έφεση Τμήμα: (α) Αντίγραφο του .../20.11.2008 εγγράφου του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, στο οποίο διαλαμβανόταν ότι, το μήνα Οκτώβριο του έτους 2002, το Υπουργείο είχε ζητήσει από το ΤΕΙ ... την άμεση εξεύρεση και προετοιμασία κατάλληλου χώρου Κεντρικού Helpdesk για την άμεση παροχή υπηρεσιών τεχνικής στήριξης προς τα ... και τα σχολεία των Νομών ... και ..., τα λειτουργικά έξοδα του οποίου θα καλύπτονταν από την πρόσκληση 49, ενώ η διαμόρφωσή του και οι υποδομές του από την πρόσκληση 50, και ότι το Τεχνικό Δελτίο της πρόσκλησης 50 κατατέθηκε στη διαχειριστική αρχή του Επιχειρησιακού Προγράμματος, μέσω του Υπουργείου, στις 31.10.2002. (β) Το από 25.11.2002 έγγραφο της επιστημονικής υπευθύνου προς την Επιτροπή Παρακολούθησης του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) του Τ.Ε.Ι. ..., με το οποίο είχε ζητηθεί η έγκριση υλοποίησης του Υποέργου 5 (γ) Το .../25.11.2002 απόσπασμα πρακτικού της Επιτροπής Παρακολούθησης του Γ΄ ΚΠΣ, με το οποίο αποφασίσθηκε η υλοποίηση του Υποέργου 5 «προϋπολογισμού έως 10.000 ευρώ με τη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης του έργου λόγω του κατεπείγοντος του θέματος και με βάση το Νόμο περί Δημοσίου Λογιστικού».

28. Οι ανωτέρω ισχυρισμοί του αναιρεσείοντος κρίθηκαν, με την προσβαλλόμενη απόφαση του Τμήματος, απορριπτέοι, με τις εξής αιτιολογίες: (α) Εφόσον την υλοποίηση του έργου - το φυσικό αντικείμενο του οποίου, βάσει της απόφασης ένταξης, έπρεπε να έχει αρχίσει να υλοποιείται την 1.12.2002 - είχε αναλάβει ο Ειδικός Λογαριασμός του Τ.Ε.Ι. ... εφαρμοστές, ως προς τη διαδικασία ανάθεσης των σχετικών συμβάσεων, ήταν οι ειδικές διατάξεις της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης, κατά τις οποίες απευθείας ανάθεση για λόγους κατεπείγοντος δεν επιτρέπεται. β) Αφού όλες οι επιμέρους ανατεθείσες εργασίες κατέτειναν στην υλοποίηση του αυτού Υποέργου, στη δε

πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος προβλεπόταν η δυνατότητα υποβολής προσφορών είτε για το σύνολο, είτε για μέρος των εργασιών, με τη συνολική δαπάνη να υπερβαίνει το σχετικώς τιθέμενο από την ΚΑ/679/22.8.1996 κοινή υπουργική απόφαση όριο, για την ανάθεση του επίμαχου Υποέργου έπρεπε να έχει διενεργηθεί πρόχειρος μειοδοτικός διαγωνισμός, χωρίς να ασκεί επιρροή το γεγονός ότι οι τελικώς κατατεθείσες προσφορές αφορούσαν σε επιμέρους εργασίες. (γ) Από το .../25.11.2002 απόσπασμα πρακτικού της Επιτροπής Παρακολούθησης του Γ' ΚΠΣ προέκυπτε ότι η απευθείας ανάθεση είχε εγκριθεί για λόγους κατεπείγοντος και όχι διότι η προϋπολογιζόμενη δαπάνη των επιμέρους εργασιών ήταν κατώτερη του ορίου της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης. Όμως από τα στοιχεία που είχε προσκομίσει το αναιρεσείον η συνδρομή λόγων κατεπείγοντος δεν προέκυπτε. Τούτο διότι: i) Το αίτημα που φέρεται ότι είχε υποβληθεί από το Υπουργείο Παιδείας στο Τ.Ε.Ι., για την άμεση εξεύρεση και προετοιμασία κατάλληλου χώρου, δεν αποδεικνυόταν από έγγραφα. ii) Το .../20.11.2008 έγγραφο που επικαλείτο το αναιρεσείον είχε εκδοθεί μετά τη διενέργεια του ελέγχου. iii) Από την ημερομηνία κατάθεσης του οικείου Τεχνικού Δελτίου (31.10.2002) έως την ημερομηνία έγκρισης της απευθείας ανάθεσης από την Επιτροπή Παρακολούθησης του Γ' ΚΠΣ (25.11.2002), είχε μεσολαβήσει επαρκές, για τη διενέργεια πρόχειρου διαγωνισμού, χρονικό διάστημα, όπως, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, καταδείκνυε η ανάθεση των εργασιών του Υποέργου 8 «...», για το οποίο είχε διενεργηθεί πρόχειρος διαγωνισμός, με ημερομηνία προκήρυξης την 7.7.2003, ημερομηνία διενέργειας του διαγωνισμού την 16.7.2003, ημερομηνία κατακύρωσης των αποτελεσμάτων του διαγωνισμού την 17.7.2003 και ημερομηνία υπογραφής των σχετικών συμβάσεων την ....

29. Προς επίρρωση των ανωτέρω, το Τμήμα ανέφερε και τα εξής: (α) Το γεγονός ότι είχε δημοσιευθεί πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος και ότι για κάποιες από τις επιμέρους εργασίες φέρεται να είχαν κατατεθεί προσφορές και από άλλους ενδιαφερόμενους, πλην των τελικών αναδόχων, δεν μπορούσε, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, να υποκαταστήσει τη διενέργεια της προβλεπόμενης από το νόμο τυπικής διαγωνιστικής διαδικασίας και τούτο διότι από τα στοιχεία που είχε προσκομίσει το ήδη αναιρεσείον δεν προέκυπτε η συγκρότηση επιτροπής διενέργειας του διαγωνισμού, η διαδικασία αξιολόγησης που είχε ακολουθηθεί και το κριτήριο κατακύρωσης, ούτε ανευρέθηκε απόφαση του αρμοδίου οργάνου για την ανάθεση στους κατ' ιδίαν αναδόχους, ειδικώς δε ως προς τις εργασίες τοποθέτησης περσίδων και βαψίματος, άλλες προσφορές δεν είχαν καν υποβληθεί. (β) Ναι μεν στο Τελικό Τεχνικό Δελτίο Έργου, με ημεροχρονολογία ... 2008, το οποίο, όπως επί λέξει διαλαμβάνεται στην προσβαλλόμενη απόφαση, «αποτελεί, σύμφωνα με το .../21.6.2013 έγγραφο της Προϊσταμένης του Τμήματος Ερευνητικών

Προγραμμάτων του Τ.Ε.Ι. ..., το τελικό εγκεκριμένο Τεχνικό Δελτίο του έργου με ενσωματωμένες όλες τις εγκεκριμένες τροποποιήσεις», αναφερόταν ότι το Υπόεργο 5 θα εκτελεστεί με απευθείας ανάθεση σε εξειδικευμένα συνεργεία και με την προμήθεια υλικών μικρού οικονομικού αντικείμενου, όμως «το Τεχνικό αυτό Δελτίο δεν αποδεικνύεται ότι έχει εγκριθεί από τη διαχειριστική αρχή». (γ) Για το Υπόεργο 8, το φυσικό αντικείμενο του οποίου περιελάμβανε παρόμοιες με το Υπόεργο 5 εργασίες, ήτοι i. Δομημένη Καλωδίωση, Ηλεκτρική Εγκατάσταση, Φωτιστικά, ii. Κλιματισμό και iii. Βάψιμο Χώρου, το ήδη αναιρεσείον είχε προβεί στη διενέργεια πρόχειρου διαγωνισμού, με τον οποίον τα τμήματα (i) και (iii) είχαν ανατεθεί στην εταιρία «...», αντί τιμήματος ποσού 6.597 και 1.000 ευρώ (με Φ.Π.Α.) αντιστοίχως, και το τμήμα (ii) στην επιχείρηση «...», αντί τιμήματος 4.200 ευρώ (με Φ.Π.Α.). (δ) Υπήρξαν εταιρείες που είχαν υποβάλει προσφορά και για τα τρία τμήματα του Υποέργου 8, όπως προέκυπτε από το οικείο από 16.7.2003 πρακτικό της Τριμελούς Επιτροπής Διαγωνισμού. (ε) Σε κάθε περίπτωση, στην .../6.8.2004 απόφαση είχε επισημανθεί, αναφορικά με το Υπόεργο 5, ότι ο τελικός δικαιούχος έπρεπε να τεκμηριώσει στον έλεγχο τη νομιμότητα των διαδικασιών, την τήρηση της σχετικής κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας, καθώς και ότι δεν υποκρύπτονταν ζητήματα κατάτμησης.

30. Αναφορικά με το Υπόεργο 9, το ήδη αναιρεσείον υποστήριξε στην ως άνω έφεσή του: (α) Η ανάγκη υλοποίησης του Υποέργου είχε ανακύψει εξαιτίας της μεταστέγασης της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ... σε νέο χώρο και, ενόψει του ότι το Helpdesk έπρεπε να λειτουργήσει με την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς (Σεπτέμβριος 2003), το μήνα Ιούνιο του έτους 2003, αποφασίστηκε η προσθήκη του, κατόπιν συνεννόησης με το Υπουργείο Παιδείας, για να εκδοθεί τελικώς η .../6.8.2004 τροποποιητική απόφαση ένταξης. (β) Λόγω της πίεσης του χρόνου, η Επιτροπή Εκπαίδευσης και Ερευνών, με το .../4.7.2003 έγγραφό της, είχε εγκρίνει, σύμφωνα με το άρθρο 83 του ν. 2362/1995, την υλοποίηση του Υποέργου χωρίς πρόχειρο διαγωνισμό, αλλά με επιλογή μειοδότη, κατόπιν πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος και έρευνας αγοράς. (γ) Δεν συνέτρεχε ουσιαστική παραβίαση της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης, αφού για το Υπόεργο είχαν συνταχθεί τεχνικές προδιαγραφές και δημοσιευθεί σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, ως εκ τούτου δε, είχαν τηρηθεί οι ελάχιστες διατυπώσεις δημοσιότητας και είχε επιτευχθεί ανταγωνισμός με τη συμμετοχή τριών εταιρειών.

31. Προς απόδειξη των ισχυρισμών που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, το αναιρεσείον επικαλέσθηκε: (α) Το από 30.6.2003 υπηρεσιακό σημείωμα της επιστημονικής υπευθύνου, με το οποίο είχε ζητηθεί από την Επιτροπή Εκπαίδευσης και Ερευνών η έγκριση υλοποίησης

του συγκεκριμένου Υποέργου, προϋπολογισμού 11.000 ευρώ, με απευθείας ανάθεση, κατόπιν έρευνας αγοράς, διότι υπήρχε μεγάλη καθυστέρηση στην παράδοση του νέου κτιρίου, όπου θα εγκαθίστατο το κεντρικό Helpdesk Κορίνθου, η προετοιμασία του χώρου και η τοποθέτηση των τεχνικών ήταν εξαιρετικά επείγουσα και η Επιτροπή Εκπαίδευσης και Ερευνών δεν θα λειτουργούσε κατά το μήνα Αύγουστο. (β) Το .../4.7.2003 Πρακτικό της Επιτροπής Εκπαίδευσης και Ερευνών, με το οποίο είχε εγκριθεί η ανάθεση αυτή.

32. Οι προαναφερόμενοι ισχυρισμοί του αναιρεσείοντος κρίθηκαν, με την προσβαλλόμενη απόφαση, απορριπτέοι, με το εξής σκεπτικό: (α) Εφόσον το Υποέργο 9 είχε υλοποιηθεί από τον Ειδικό Λογαριασμό, σε εφαρμογή, ως προς τη διαδικασία ανάθεσης των σχετικών συμβάσεων, έλκονταν οι ειδικές διατάξεις της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης, κατά τις οποίες απευθείας ανάθεση για λόγους κατεπείγοντος δεν επιτρέπεται. (β) Με δεδομένο ότι ο προϋπολογισμός του Υποέργου υπερέβαινε το όριο των 5.869,41 ευρώ, για την ανάθεσή του έπρεπε να έχει διενεργηθεί πρόχειρος διαγωνισμός. (γ) Οι περιστάσεις που επικαλείτο το ήδη αναιρεσείον, ούτε λόγους κατεπείγοντος συνιστούσαν, ούτε από τα στοιχεία του φακέλου αποδεικνύονταν. (δ) Το ότι είχαν συνταχθεί τεχνικές προδιαγραφές και υποβληθεί προσφορές και από άλλες εταιρείες, εκτός από την ανάδοχο, δεν μπορούσε να υποκαταστήσει τη διενέργεια της προβλεπόμενης από το νόμο τυπικής διαγωνιστικής διαδικασίας.

33. Στην κατ' έφεση δίκη, το αναιρεσείον προέβαλε επίσης ότι δεν μπορούσε να στοιχειοθετηθεί παραβίαση των διατάξεων του άρθρου 7 και του Παραρτήματος Ι του Κανονισμού 438/2001, καθόσον από το σύνολο των εγγράφων που είχε προσκομίσει εμφανώς προέκυπτε ότι είχε διασφαλισθεί επαρκής διαδρομή ελέγχου.

34. Ο ανωτέρω ισχυρισμός κρίθηκε από το Τμήμα απορριπτέος, για το λόγο ότι, με βάση τις ως άνω παραδοχές του Τμήματος για το πραγματικό της υπόθεσης, η διαδικασία που είχε ακολουθηθεί από το Τ.Ε.Ι., αναφορικά με την ανάθεση των εργασιών των Υποέργων 5 και 9, δεν ήταν σαφής και συγκεκριμένη και δεν επέτρεπε στα ελεγκτικά όργανα την παρακολούθηση των στοιχείων και την αξιολόγηση της ορθής δημοσιονομικής διαχείρισης του προγράμματος.

35. Με την κρινόμενη αίτηση αναίρεσης, προβάλλεται, αναφορικά με το Υποέργο 5, αφενός ότι εσφαλμένως η προσβαλλόμενη απόφαση δέχθηκε ότι, κατά την έννοια των διατάξεων της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης, απευθείας ανάθεση για λόγους κατεπείγοντος δεν χωρεί, αφετέρου ότι πάσχει η αιτιολογία απόρριψης του ισχυρισμού για τη συνδρομή τέτοιων λόγων στην προκειμένη περίπτωση, στο μέτρο που

ερείδεται στη μεταγενέστερη του κρίσιμου χρόνου έκδοση του .../20.11.2008 εγγράφου του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία, όπως διατείνεται το αναιρεσεΐον, ουδόλως αποστερεί από το συγκεκριμένο έγγραφο την αποδεικτική του αξία.

36. Ο ως άνω λόγος αναίρεσης, αν και κατά το πρώτο σκέλος του ευσταθεί, αφού, σύμφωνα με όσα έγιναν κατά πλειοψηφία δεκτά στις προηγούμενες σκέψεις, η εν λόγω κοινή υπουργική απόφαση δεν έχει πράγματι την έννοια ότι τα αρμόδια όργανα του Ειδικού Λογαριασμού κωλύονται να προσφύγουν στην εξαιρετική διαδικασία της απευθείας ανάθεσης, όταν συντρέχει κατεπείγουσα ανάγκη, που οφείλεται σε απρόβλεπτες περιστάσεις και όχι σε δική τους υπαιτιότητα, δεν δύναται, ωστόσο, να ευδοκιμήσει. Τούτο, διότι, παρά τα περί του αντιθέτου υποστηριζόμενα με την ένδικη αίτηση, το Τμήμα δεν περιορίσθηκε στην προαναφερόμενη, αντιθέτως διέλαβε περαιτέρω αιτιολογίες, ως προς την απόρριψη του ισχυρισμού του αναιρεσεΐοντος ότι συνέτρεχαν λόγοι κατεπείγοντος που δικαιολογούσαν την απευθείας ανάθεση των επιμέρους εργασιών του Υποέργου 5, ορθώς δε, με βάση τα παρατιθέμενα στην προσβαλλόμενη απόφαση δεδομένα, όσον αφορά την ημερομηνία κατάθεσης του οικείου Τεχνικού Δελτίου (31.10.2002) και την ημερομηνία έγκρισης της απευθείας ανάθεσης (25.11.2002), και συνεκτιμώντας το χρόνο που είχε απαιτηθεί για την ολοκλήρωση της διενέργειας πρόχειρου διαγωνισμού σε παρόμοιες περιπτώσεις, το Τμήμα ήχθη στην κρίση ότι η ανάγκη υλοποίησης του Υποέργου αυτού δεν παρίστατο τόσο άμεση, ώστε μόνο με την απευθείας ανάθεσή του να μπορεί να ικανοποιηθεί.

37. Αβασίμως, περαιτέρω, με την υπό κρίση αίτηση, υποστηρίζεται ότι, ως εκ της δημοσίευσης πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος και της υποβολής περισσότερων προσφορών, η διαδικασία που είχε ακολουθηθεί από το αναιρεσεΐον διασφάλιζε επαρκώς τη διαφάνεια και την ανάπτυξη ανταγωνισμού, αφού, πέραν του ότι η πρόσκληση, μη μνημονεύουσα κριτήριο κατακύρωσης, ήταν ελλιπής, ουσιώδες στοιχείο της αυξημένης, σε σχέση με την απευθείας ανάθεση, τυπικότητας του πρόχειρου διαγωνισμού συνιστά η αξιολόγηση των προσφορών από συλλογικό γνωμοδοτικό όργανο και τη μη τήρηση της διατύπωσης αυτής ούτε το αναιρεσεΐον αμφισβήτησε στην κατ' έφεση δίκη.

38. Με ειδικότερη αιτίαση προβάλλεται από το αναιρεσεΐον ότι, απορρίπτοντας τον ισχυρισμό ότι στο Τελικό Τεχνικό Δελτίο Έργου, με ημεροχρονολογία ... 2008, αναφερόταν ότι το Υποέργο 5 θα εκτελεσθεί με απευθείας ανάθεση, το Τμήμα υπέπεσε σε αντίφαση, αφού κατά το σχετικό χωρίο της προσβαλλόμενης απόφασης, όπως παρατέθηκε ανωτέρω [το Τεχνικό αυτό Δελτίο «αποτελεί, σύμφωνα με το .../21.6.2013 έγγραφο της Προϊσταμένης του Τμήματος Ερευνητικών Προγραμμάτων του Τ.Ε.Ι. ... , το

τελικό εγκεκριμένο Τεχνικό Δελτίο του έργου με ενσωματωμένες όλες τις εγκεκριμένες τροποποιήσεις (...) δεν αποδεικνύεται ότι έχει εγκριθεί από τη διαχειριστική αρχή», ενώ δέχθηκε το εν λόγω Τεχνικό Δελτίο ως αρμοδίως εγκεκριμένο, ακολουθώντας θεωρεί την έγκρισή του μη αποδεδειγμένη.

39. Το Δικαστήριο κρίνει σχετικώς με την ειδικότερη αιτίαση που αναφέρθηκε στην προηγούμενη σκέψη ότι ουδεμία αντίφαση ανακύπτει, καθόσον είναι απολύτως σαφές ότι το Τμήμα στην αρχή απλώς εκθέτει τον ισχυρισμό του αναιρεσειόντος, ως προς την ισχύ του ως άνω εγγράφου, για να διατυπώσει στη συνέχεια τη δική του κρίση επί του ισχυρισμού αυτού. Άλλωστε, και στην περίπτωση αυτή, στην προσβαλλόμενη απόφαση διαλαμβάνεται, ως επάλληλη αιτιολογία της μη λήψης υπόψη του φερόμενου ως τελικού Τεχνικού Δελτίου, η επιφύλαξη που είχε διατυπωθεί στην τροποποιητική απόφαση ένταξης, ήτοι ότι «σε κάθε περίπτωση στην .../6.8.2004 απόφαση (...) είχε επισημανθεί ότι αναφορικά με το Υπόεργο 5 ο Τελικός Δικαιούχος στον έλεγχο πρέπει να τεκμηριώσει τη νομιμότητα των διαδικασιών και ότι τηρήθηκε η κοινοτική και εθνική νομοθεσία και ότι δεν υποκρύπτονται ζητήματα κατάτμησης». Δοθέντος δε ότι στην τελευταία αυτή αιτιολογία δεν προσάπτεται, με την κρινόμενη αίτηση, συγκεκριμένη πλημμέλεια, η αμφισβήτηση του έτερου αιτιολογικού ερείσματος της σχετικής κρίσης του Τμήματος αποβαίνει αλυσιτελής.

40. Με την κρινόμενη αίτηση αναίρεσης προβάλλεται επίσης, αναφορικά με το Υπόεργο 9, ότι εσφαλμένως και με μη νόμιμες αιτιολογίες κρίθηκε, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, ότι η απευθείας ανάθεσή του συνιστούσε παραβίαση της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης, αφού κατ' ορθή ερμηνεία των διατάξεών της έπρεπε το Τμήμα να δεχθεί ότι επιτρέπεται η προσφυγή στην εξαιρετική αυτή διαδικασία για λόγους κατεπείγοντος.

41. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, ναι μεν η προαναφερόμενη κοινή υπουργική απόφαση έχει την έννοια που της αποδίδει το αναιρεσείον, η αντίθετη, όμως, κρίση του Τμήματος δεν ασκεί επιρροή στο διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης, εφόσον οι αναιρετικώς ανέλεγκτες παραδοχές, ως προς το χρόνο που αφενός το αναιρεσείον τελούσε αποδεδειγμένα σε γνώση των συναρτώμενων με τη μεταστέγαση της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ... περιστάσεων (30.6.2003), αφετέρου συνήφθη τελικώς η οικεία σύμβαση (...), πλήρως και με τρόπο μη καταλείποντα αμφιβολίες αιτιολογεί το συμπέρασμα ότι κατεπείγουσα ανάγκη, που να καθιστούσε απρόσφορη τη διενέργεια πρόχειρου διαγωνισμού, δεν συνέτρεχε εν προκειμένω.

42. Όπως και για το Υπόεργο 5, απορριπτέος τυγχάνει ο λόγος αναίρεσης ότι η ακολουθηθείσα από το Τ.Ε.Ι. διαδικασία εν τοις πράγμασι

δεν υπολείπεται εγγυήσεων διαφάνειας, δοθέντος ότι ούτε εν προκειμένω είχε συγκροτηθεί επιτροπή για την αξιολόγηση των προσφορών, με συνέπεια να έχει παραλειφθεί ακριβώς εκείνη η διατύπωση που - τόσο κατά τις γενικές διατάξεις, όσο κατά το άρθρο 7 της ΚΑ/679/22.8.1996 κοινής υπουργικής απόφασης, η οποία, μάλιστα, ρητώς προβλέπει την ειδική αιτιολόγηση από το εν λόγω όργανο της επιλογής του αναδόχου - καθιστά τον πρόχειρο διαγωνισμό διακριτή από την απευθείας ανάθεση διαδικασία.

43. Κατά τη συγκλίνουσα εν προκειμένω γνώμη των Συμβούλων Γεωργίου Βοΐλη, Βασιλικής Ανδρεοπούλου και Μαρίας Αθανασοπούλου, η κρίση του δικάσαντος Τμήματος όπως προεκτέθη ήταν ορθή, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν πάσχει κάποιας πλημμέλειας και κατά συνέπεια η κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

44. Αλυσιτελώς, τέλος, ενόψει των ανωτέρω, προβάλλεται, με την κρινόμενη αίτηση, ότι είχε διασφαλισθεί επαρκής διαδρομή ελέγχου, καθόσον εκ περισσού μεν, χωρίς, πάντως, να σφάλλουν, αρχικώς ο έλεγχος και στη συνέχεια το Τμήμα, επιληφθέν της έφεσης του ήδη αναιρεσειόντος, συσχέτισαν την προβλεπόμενη από τον Κανονισμό 438/2001 σχετική υποχρέωση με την προσκόμιση από το Τ.Ε.Ι. των αναγκαίων εγγράφων που να αποδεικνύουν την τήρηση της προσήκουσας, σύμφωνα με το νόμο, διαδικασίας ανάθεσης των Υποέργων 5 και 9, εκείνης, δηλαδή, του πρόχειρου διαγωνισμού, η οποία είχε, στην προκειμένη περίπτωση, παρακαμφθεί, ακόμη και μόνη της δε η τελευταία αυτή πλημμέλεια, αναγόμενη στους όρους χρηματοδότησης της πράξης, θα αρκούσε για την κατάφαση της υποχρέωσης του αναιρεσειόντος σε επιστροφή των ληφθέντων από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για τα συγκεκριμένα Υποέργα ποσών.

45. Κατ' ακολουθίαν των προεκτεθέντων και μη απολειπομένου άλλου λόγου, η ένδικη αίτηση αναίρεσης πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την αίτηση.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα, στις 14 Ιουνίου 2017.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΦΕΝΤΑΚΗΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ

Δημοσιεύθηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του, στις 25 Απριλίου 2018.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΝΔΡΟΝΙΚΗ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΕΛΕΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΓΛΟΥ